

Подела монархије ~922. г. пХ

Предмет: Старозаветна историја

Ненад Божовић

Београд, 22.02.2017.

Литература

- Д. Милин, Старозаветна историја, 151-152.
- Ц. Дрејн, Увођење у Стари Завет, 147-157.
- М. Куган, Оксфордска историја библијског света, 313-332.

Библијски извори

- Девтерономистичка (8-7. в. пХ) и хроничарска историја (6. в. пХ) дорађиване после Вавилонског ропства
- ДИ: извори „књига анала царева Израиља“ и „анали царева Јудеје“
- ДИ: непоштовање Закона/Савеза изазива политички кризе и историјске ломове
- ХИ: Књиге дневника, списи пророка Натана, Семаје и Ахије
- Библијска поглавља о подели уједињене монархије: 1Цар 11-15

Библијски извештај – увод у поделу уједињене монархије

- 1Цар 11, 4: „И кад остарје Соломун, жене занесоше срце његово за туђим боговима; и срце његово не би цијело према Господу Богу његову као што је било срце Давида оца његова“.
- 700 жена и 300 иноча – ширење идолопоклоничких олтара
- Писац 1Цар сматра да је Соломонов грех у корену распада уједињене монархије
- Почетак проблема: подизање спољних и унутрашњих непријатеља – Адад Идумејац, Резон Дамаштанин и Јеровоам син Наватов
- Јеровоам је био порезник над племенима Јефремом и Манасијином, бодар и разборит младић кога је Соломон поставио на то место; среће пророка Ахију Силомљанина који цепа хаљину на 12 делова и даје му 10 – пророштво о зацарењу над северним племенима; Соломон сазнаје и Јеровоам бежи у Мисир к фараону

Библијски извештај – догађај поделе

- Соломонов син Ровоам зацарује се у Јерусалиму, а Соломон бива погребен такође у престоници
- Сабор северних племена у Сихему и молба за олакшање пореза; Јеровоам се враћа из Мисира и предводи сабор северних племена
- Ровоам не слуша старије саветнике, већ млађе, и одговара: „Отац је мој метнуо на вас тежак јарам, а ја ћу још дометнути на ваш јарам; отац вас је мој шибао бичевима, а ја ћу вас шибати бодљивијем бичевима“ (1Цар 12, 11)
- Одлука северних племена: „Какав део ми имамо са Давидом? (...) У шаторе своје Израиљу!“

Библијски извештај – наставак конфликта

- Ровоама подржава племе Јудино у Јерусалиму;
- Ровоам шаље Адорама у казнену порезничку експедицију, Адорам каменован и убијен;
- Јеровоам проглаше за цара на северу, изграђује Сихем као престоницу
- Ровоам покреће војску на Северно царство, али га пророк Семеј одговара од тога
- Јеровоам одвраћа народ од поклоњења у Јерусалиму – гради светилишта у Ветилу и Дану

Хронологија

- Упитност хронологије: година поделе је година Соломонове смрти:
Дрејн 930. г. пХ, Куган 928. г. пХ, Милин 922. г. пХ.

Хронологија царева Израиља и Јуде од 922. до 835. према 2Цар и Д.Милин,
Старозаветна историја

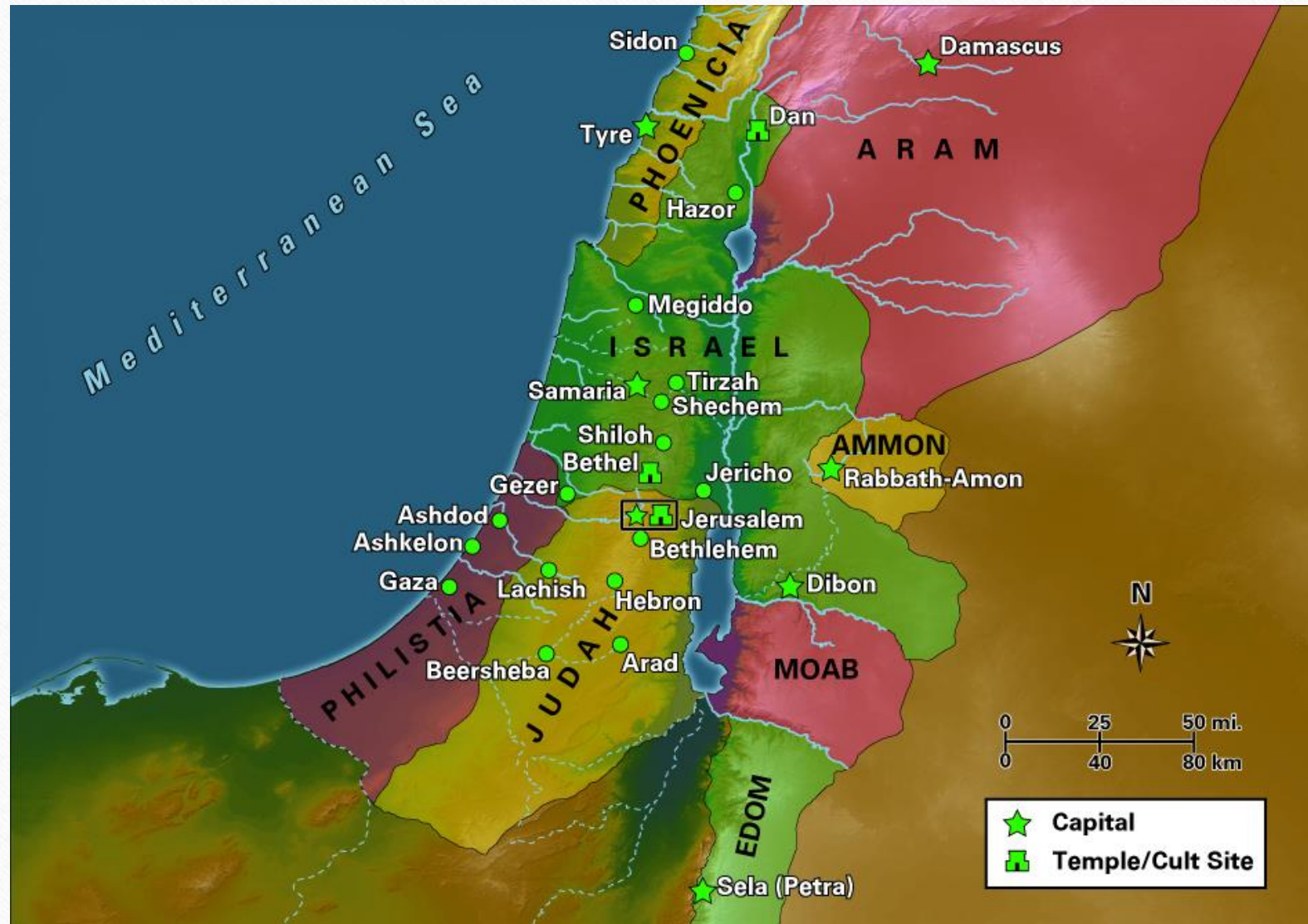

Географска подела

- Имена нових држава: Северно и Јужно царство или Израилъ и Јуда (Јудеја)
- Граница између две државе само 15км од Јерусалима на међи Венијаминовог племена
- Јуда окружена обновљеном Филистејом, Моавом и Едомом са којима се бори за превласт у региону, док Израилъ има целу Јорданску и Језраелску плодну долину, излази на Средоземно море, на северу граничи се са Феникијом и Сиријом

Географска подела уједињене
монархије на Северно и Јужно
царство

Последице поделе – губитак територија

- Јуда и Израил нису могле понаособ да одржавају границе Соломоновог царства
- Провинција Арам – Сирија са центром у Дамаску ојачава у посебан државни ентитет, постаје озбиљан супарник Израилу и Јуди и често врши нападе
- Филистејски градови у приобаљу обнављају независност, али не представљају војну претњу
- Амон и Моав се одвајају од уједињеног царства
- Јуда задржава трговачке путеве ка Акабском заливу, Ровоам утврђује многе градове
- Губитак територија свео је две монархије на силе другог реда, два царства постају пиони у игри између Египта и центрима моћи у Месопотамији

Последице поделе – напади споља

- Египатски фараон Сисак (Шешонк), владар 22. египатске династије, напада Јуду и осваја Јерусалим 925. г. пХ са још 150 места (највероватније приморава на капитулацију, а не уништава освојено)
- обнова египатске доминације из периода пре уједињене монархије
- Ровоам приморан да преда благо из Храма и Палате
- Попис освојених места обухвата „Аврамово поље“ – прво ванбиблијско сведочанство о Авраму
- Шешонк оставља одреде у јужној Палестини

Братоубилачки ратови и социјални немири

- Јерусалим је био преблизу јужној граници Северног царства те су у близини увек избијале чарке
- Ратови су трајали око 50 година (1Цар 14, 30 и 15, 16-22)
- Ровоам, Авијам и Аса јужни цареви ратовали су са Јеровоамом Надавом и Васом
- Васа се приближио Јерусалиму, али је Аса позвао у помоћ Вен-Адада који је напао Израил са севера и тако уклонио опасност
- Рањивост Северног царства на смену династија и политичко-социјални немири; једино је Васа владао дуже од 20 година
- Све ово је додатно ослабило позицију царства

Подела царства или „повратак на старо“?

- Д. Милин (стр. 150): „Расцеп је био коначан, али постоји мишљење да није сасвим исправно називати расцепом раздвајање двојне монархије. Такво раздвајање је повратак на стање какво је постојало од освајања Ханана, а јединство које су силом успоставили први цареви, било је изузетно стање у јеврејском народу.“
- Северна племена су избором прогласила Јеровоама за цара, слично избору Саула. У Јудејском царству, Давидови наследници су наслеђивали престо.
- Ц. Дрејн: племена су била само једном истински уједињена и то у својој оданости према Давиду (он је ходио стопама судија и био од Бога изабран);
- у очима северних племена, цар је могао бити цар само онда када је дорастао изазовима, а наслеђивање престола по принципу примогенитуре (насупротив судијском изборању) остало је и даље упитно
- принцип егалитарности важан за Северно царство
- Закључак: подела царства природна кулминација дубоке идеолошке поделе, а Соломонови и Ровоамови поступци су само допринели томе

Подела царства или „повратак на старо“?

- Покушај успостављања судијског система поново у Северном царству – Јеровоам је изабран за цара, а Ровоама је наследио син Авијам
- Немогуће је било потпуно се вратити на „старо“ па је било немогуће да свако племе има свог поглавара, него је остао један цар над већином племена – покушај да се цар може сменити онда када је јасно да више не врши вољу Божију међу народом
- Насупрот Северном царству, у Јуди је остао наследни систем иако су теоријски поштовали схватање по којем је једино Бог цар Израиља – Давидово царски дом је онај који ће искључиво спроводити вољу Божију – стари идеали из доба судија нашли су своје испуњење у обећању датом Давиду и није било потребе да се сваки пут изабира нови цар
- Ове теоријске поставке условиле су и политичке промене: на Северу се често мењала династија, док је у Јуди на власти остала Давидова династија све до пада Јерусалима 586. г. пХ

Значај и поређење два царства

- Јудеја је трајала скоро два века дуже од Израиља
- Библијска грађа у великој мери више говори о Јудеји
- Ипак, Израиљ је био у сваком смислу битнији политички, економски и религиозни фактор – био је развијенији од Јудеје, богатији, цивилизованији и утицајнији
- Израиљ је био осетљивији на интересе великих сила и њихову експанзију (стратешки положај унутар Палестине) што је довело до трговине и богаћења, док је положај Јудеје био ушушканији, далеко од трговачких и војних путева те сигурнији

Значај и поређење два царства

- Примери из српске историје о две монархије
- Јуда – брдска монархија (попут Зете и Црне Горе), Израил (попут Рашке и Србије)
- Однос северних и јужних племена – као однос Рашке и Зете у преднемањихком периоду, тек касније се под Стефаном Немањом обједињују ране српске државе под једним жупаном, а он својим синовима даје на управу Зету (Вукану) и Рашку (Стефану). Каснији историјски развој ова два политичка ентитета доводи до настанка Србије и Црне Горе – један народ у две државе, као Израил и Јуда (Северно и Јужно царство под Јеровамом и Ровоамом).

Јеровоамова верска политика – религијски проблеми

- Јеровоам је морао да се бави успостављањем престонице: премештао се од Сихема ка Фануилу и Терси
- Оданост грађанских сталежа северних племена поклоничком путовању у Јерусалимски храм и жеља Јеровоама за успостављањем нових култних центара – Ветиљ (на крајњем југу) и Дан (на крајњем северу)
- Рурални делови Израиља су поштовали Јахвеа врло често кроз хананске праксе што се добро уклопило у Јеровоамов концепт
- Д. Милин: У тим светиштима су били кипови телета, али се сматра да то није значило обожавање телета, већ да су леђа телета подножје славе бога Јахвеа, као што је у скинији и Соломоновом храму то било место на ковчегу завета, између крила два херувима (слаже се и Кутан да Јеровоам није имао строго идолопклоничку намеру)

Јеровоамова верска политика – религијски проблеми

- Проблематичност Јеровоамовог поступка – златно теле или бик је ипак у народном веровању био поистовећен са Јахвеом што је допринело ширењу идолопоклонства те га зато и осуђује писац 1Цар као и Васу после њега („ходио стопама Јеровоама“)
- Основни концепт строгог монотеизма и забране слика: Бог је радикално несличан свету, док слике уносе пометњу, антропоморфизме и зооморфизме
- Археолошка ископавања Абрахама Бирана у Дану потврдила постојање уздигнуте платформе које је уништено почетком 9. в. пХ, нађен је олтар, простор за базен-цистерну са водом и пресе за цеђење уља што све одговара елементима култног простора
- у Ветиљу олтар није пронађен

Бронзано шеле из
приближно 12. века
пре Хр. Јеровоам је
поставио златне
бикове у
свештеништва у
Дану и Ветилу као
противљењу Храму
у Јерусалиму.

Бронзана фигура бика
покривена златним
листићима из Сирије на
прелазу из 2. у 1.
миленијум пХ